

ДЕТЕРМІНАНТИ ПРОБЛЕМНОСТІ ДЕМАТЕРІАЛІЗАЦІЇ АКЦІЙ: АКЦІЇ «БЕЗ ВЛАСНИКА»

Доповідач: Дергачова Л.В., студентка групи Ю-95, СумДУ

*Науковий керівник: Алещенко І.О., викладач кафедри
АГПФЕБ*

Переведення акцій у бездокументарну форму є значним кроком на шляху до концептуального удосконалення українського корпоративного законодавства, приведення його у відповідність до провідних світових стандартів, які принципово спрощують механізми, пов'язані з використанням акцій; прискорюють обіг даних цінних паперів, водночас покладаючи певні матеріальні зобов'язання на безпосередніх власників акцій – оплату послуг зберігача.

Дана проблема є досить актуальною та зачіпає всі найважливіші сфери діяльності акціонерних товариств. Це відзначають такі науковці та експерти, як В.Ковальова, Н.Бурмака, О.Ткаченко, О.Щербина, В.Кравчук та інші.

Чинним законодавством закріплено норму стосовно існування акцій виключно у бездокументарній формі [2,3]. Дане положення становить науковий та практичний інтерес з огляду на необхідність приведення діяльності АТ у відповідність з оновленими вимогами законодавства.

На сьогоднішній день далеко не всі акціонерні товариства виконали вимогу законодавця про переведення акцій у бездокументарну форму (до 29 жовтня 2010р.), що фактично залишило функціонування їх «поза законом».

Однією з проблем на шляху до здійснення дематеріалізації, що часто постає перед акціонерними товариствами, є наявність «неефективних» та «пасивних» акціонерів, що втратили зв'язок з товариством, не приймають участі у його діяльності, з якими неможливо встановити зв'язок внаслідок зміни місця проживання чи втрати контактних даних, а також наявність у складі товариства іменних акцій, чий власники померли, а їх правонаступники не оформили належним чином свої права, - так званих «мертвих душ».

За оцінками Професійної асоціації реєстраторів та депозитаріїв, в Україні із загальної кількості фізичних осіб - акціонерів (11,5 млн) приблизно 5 млн із них ідентифікувати проблемно з причин смерті, зміни місця проживання та паспортних даних, втрати документів, що підтверджують права власності [4].

Основні проблеми, що виникають у процесі переведення цінних паперів АТ із документарної форми в бездокументарну:

- повідомлення всіх акціонерів про проведення загальних зборів, зокрема, задля прийняття рішення про дематеріалізацію акцій, є обов'язково письмовим з описом вкладення, - оплата таких поштових повідомлень може стати значним тягарем, оскільки в разі неотримання і повернення даного повідомлення відправнику виникають додаткові витрати;
- для прийняття рішення загальними зборами про дематеріалізацію, необхідною умовою є 60% голосів акціонерів, - у разі наявності великої кількості «акцій без власника» може виникнути ситуація відсутності кворума;
- укладення договору між емітентом та обраним ним зберігачем про відкриття рахунків у цінних паперах власникам, які є зареєстрованими особами в реєстрі власників іменних цінних паперів на дату припинення ведення реєстру, зобов'язує вносити плату за обслуговування, зберігання таких акцій, що, звичайно, буде здійснювати емітент.

О.Ковальова пропонує шлях вирішення ситуації, що склалася з неефективними власниками: «цінні папери потрібно акумулювати для подальшої реалізації на українських фондових біржах. Ці пакети мають оцінити оцінювачі, а отримані кошти слід перераховувати на рахунки нотаріуса або підприємства» [4].

Законодавча невизначеність оптимальних механізмів вирішення питання не переоформлених іменних акцій створюють перепони в діяльності АТ.

Як можливі варіанти розв'язання даної проблеми можна запропонувати наступне:

- здійснення викупу акцій емітентом у власника (з подальшим зменшенням статутного фонду);

- за відсутності можливості встановити зв'язок з «пасивним» акціонером, чи з правонаступниками померлого власника акцій, - визнання акцій безхазяйними в судовому порядку за ст. 335 ЦК України [1] та відповідно до вимог чинного законодавства;

Процес вилучення акцій «без власника» необхідно розробити достатньо чітко, із врахуванням можливих зловживань: має бути регламентовано захисний механізм від неправомірного позбавлення права власності, оскільки власність – більш глобальне поняття, ніж мінливий порядок організації внутрішнього обліку, отже, пріоритетом має бути право власника акцій.

Література:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // ВВР, 2003, NN 40-44, ст.356.
2. Про акціонерні товариства: закон України від 17 вересня 2008 року // ВВР, 2008, N 50-51, ст.384.
3. Про цінні папери та фондовий ринок: закон України від 23 лютого 2006 року // ВВР, 2006, N 31, ст.268.
4. Ковальова В. Жовтневий переворот для акцій / В. Ковальова // Урядовий кур'єр. - 2010. - № 68. - 14 квіт. - С. 7